

Conjunctuurbericht

1899 1999 cijfers voor iedereen
Centraal Bureau voor de Statistiek

november 1999

- **Algemeen: hoogconjunctuur houdt aan**
- **Economische groei: 4%**
- **Consumptie: stijging bij duurzame goederen zwakt af**

Algemeen

De economische groei in het derde kwartaal wordt geraamd op 4,0%. Dit relatief hoge stijgingspercentage bevestigt het voortduren van de hoogconjunctuur. Nu al veertien kwartalen achtereen ligt de economische groei boven de drie procent. Niet alleen het stabiele karakter, ook de lengte van de periode waarin de groei aanhoudt is opmerkelijk. Na de eerste helft van de jaren zeventig is dit niet meer voorgekomen. De industriële productie kent in de loop van dit jaar oplopende groeipercentages. De gezinsconsumptie lijkt in het derde kwartaal van dit jaar wat af te vlakken. Met name de groei van bestedingen aan duurzame goederen zwakt af. Het vertrouwen van de consumenten in de conjuncturele ontwikkelingen blijft in november onveranderd groot. De inflatie, afgemeten aan de jaar-op-jaar mutatie van de consumenten-prijsindex, neemt in oktober licht af. De verbruiks- en afzetprijzen van industriële producten daarentegen lopen de laatste maanden fors op. De geregistreeerde werkloosheid stabiliseert in het tijdvak augustus-oktober op een niveau van even boven de tweehonderdduizend.

Bruto binnenlands product

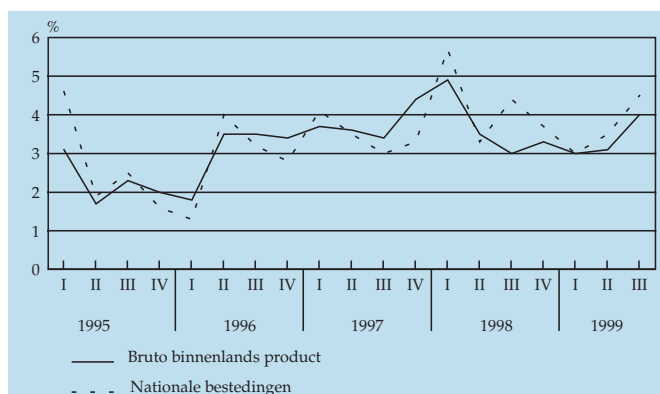
Het volume van het bruto binnenlands product (BBP) in het derde kwartaal van 1999 is 4,0% groter dan in dezelfde periode een jaar eerder. Dit blijkt uit de eerste ramingen die in het kader van de Kwartaalrekeningen gemaakt zijn. Groeicijfers van vier procent en hoger zijn betrekkelijk zeldzaam. Van de 39 kwartalen in dit decennium zijn dit er zeven. Gemiddeld over de eerste drie kwartalen van dit jaar komt het stijgingspercentage uit op 3,4. Dit cijfer blijft maar weinig achter bij de relatief hoge groeicijfers van de voorgaande twee jaar. Opmerkelijk is het herstel bij de goederenproductie. Na het zeer matige accres in de eerste twee kwartalen is de groei van 4,6% in het derde trimester hoog. Naast een licht herstel in de industrie speelt in de landbouw een incidentele factor, het zeer natte najaar van vorig jaar, hierbij een rol. Net als in de voorgaande kwartalen blijft de toename in de commerciële dienstverlening fors. Vooral de productie in de telecommunicatie en de financiële instellingen floreert. De groei in de niet-commerciële diensten, zorg en overheid, blijft beperkt.

Consumptie

Het volume van de binnenlandse gezinsconsumptie in het derde kwartaal is 3,5% groter dan in de overeenkomstige periode van 1998. Het groeicijfer over het derde kwartaal blijft wat achter bij de stijgingen in de andere trimesters van dit jaar. Al blijven de groeicijfers, historisch gezien, hoog vergeleken met de toename over 1998 (4,1%), het groeitempo in de eerste negen maanden van dit jaar neemt toch enigszins af. Deze ontwikkeling doet zich het meest geprononceerd voor bij de conjunctureel gevoeligste groep, de duurzame goederen. Deze categorie goederen maakt een kleine 20% van de totale binnenlandse consumptie uit. In het eerste kwartaal was het volume 10,5% groter dan een jaar eerder; in het tweede kwartaal was dit 8,2% terwijl het groeicijfer in het derde trimester is gekrompen tot 4,2%. Bij de voedings- en genotmiddelen is er dit jaar amper van volume-groei sprake. De overige goederen zijn vanaf deze editie van het Conjunctuurbericht als zelfstandige categorie onderscheiden. Naast de energiedragers omvat deze groep onder andere drogencia, boeken en tijdschriften.

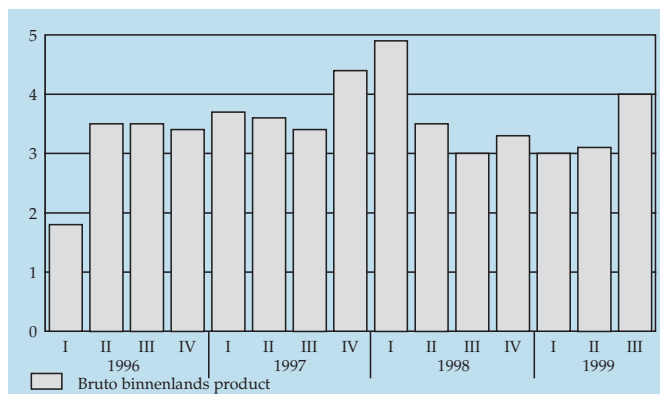
Economische groei (BBP) en nationale bestedingen

Procentuele kwartaalmutaties t.o.v. voorgaand jaar (volume)

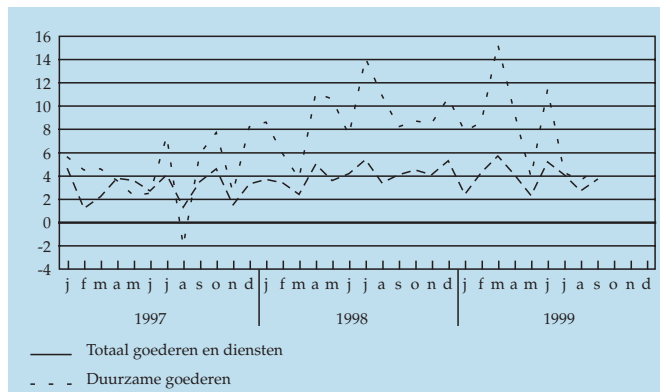
Bruto binnenlands product (volume)

Procentuele kwartaalmutaties t.o.v. voorgaand jaar

Binnenlandse individuele consumptie volume

Procentuele maandmutaties t.o.v. voorgaand jaar

Kerngegevens recente ontwikkelingen

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1992/96 gemidd.	1997	1998	1998				1999			
				4 ^e kw.	1 ^e kw.	2 ^e kw.	3 ^e kw.	juli	aug.	sept.	okt.
Economische kernvariabelen (volume)											
Bruto binnenlands product	2,3	3,8	3,7	3,3	3,0	3,1	4,0	–	–	–	–
Invoer goederen en diensten	3,7	9,0	7,7	7,5	3,7	4,4	5,4	–	–	–	–
Consumptie	1,9	2,9	3,9	4,4	4,1	3,8	3,6	–	–	–	–
Overheid	1,2	3,3	3,3	3,4	2,5	2,4	2,5	–	–	–	–
Gezinnen	2,1	2,6	4,1	4,6	4,1	3,8	3,5	4,1	2,7	3,7	–
Voedings- en genotmiddelen	1,5	2,0	0,2	0,6	–2,6	0,0	2,0	4,5	–1,8	3,1	–
Duurzame consumptiegoederen	1,1	4,4	9,1	9,3	10,5	8,2	4,2	4,3	3,6	4,7	–
Overige goederen	2,5	0,6	3,8	6,4	3,7	3,3	4,1	6,0	4,2	2,3	–
Diensten	2,5	3,4	3,5	3,6	3,7	3,4	3,4	3,5	3,0	3,8	–
Bruto investeringen in vaste activa	0,9	5,9	5,2	5,1	7,2	4,0	5,7	–	–	–	–
Bedrijven	0,6	7,6	5,9	6,1	7,5	3,9	5,9	–	–	–	–
Overheid	2,7	–4,0	0,8	–0,7	5,3	5,1	4,5	–	–	–	–
Uitvoer goederen en diensten	4,4	9,0	6,4	6,5	3,5	3,8	4,6	–	–	–	–
Productie (volume)											
Delfstoffenwinning	2,6	–9,6	–5,8	4,9	2,7	–0,3	–10,2	–8,8	–7,0	–14,1	–
Industrie	1,6	5,5	2,4	–1,6	–1,6	0,0	1,5	0,9	0,8	2,8	–
Openbare nutsbedrijven	1,9	1,2	3,6	5,5	3,2	0,6	1,3	2,3	1,8	–0,2	–
Bouwnijverheid	–2,2	3,3	2,3	–2,0	4,1	4,5	–	–	–	–	–
Prijzen											
Consumentenprijsindex	–	2,2	2,0	1,8	2,2	2,2	2,3	2,1	2,6	2,2	2,1
Productenprijzen industrie afzet	–	3,0	–2,4	–5,5	–5,0	–2,2	1,6	0,3	1,7	2,9	–
Productenprijzen industrie verbruik	–	4,5	–3,1	–10,0	–8,5	–2,3	6,2	3,8	6,2	8,6	–
Aardolie, North Sea Brent (in \$ per barrel)	17,92	19,38	13,43	11,82	11,51	15,86	20,68	18,74	20,42	22,89	22,35
Amerikaanse dollar (in gld)	1,75	1,95	1,98	1,88	1,97	2,08	2,10	2,13	2,08	2,10	2,06
Goud (in gld per 1 gram fijn)	21,20	21,07	19,32	18,10	18,48	18,71	17,86	17,92	17,52	18,14	–
Caio-lonen											
Particuliere bedrijven	2,5	2,2	3,1	3,2	2,5	2,5	2,4	2,3	2,4	2,5	3,0
Overheid	1,7	1,9	2,7	2,4	2,3	2,5	2,7	2,2	3,0	2,9	3,1
Gepremieerde en gesubsidieerde sector	2,1	0,2	2,5	4,0	3,7	3,2	1,7	1,6	1,2	2,3	2,4
Stemming ¹⁾ (in %)											
Orderpositie zakelijke dienstverlening	–	13	22	16	2	–13	–	–	–	–	–
Productenvertrouwen industrie	–0,8	5,3	3,7	0,6	–0,0	1,7	4,3	1,4	4,1	7,5	–
Consumentenvertrouwen	–7,5	14,9	17,3	4,2	7,1	9,9	17,9	15,0	15,7	22,9	22,7
Economisch klimaat	–19,6	18,9	16,1	–10,6	–6,0	–5,5	12,1	5,8	6,5	24,0	23,7
Koopbereidheid	0,5	12,3	18,2	14,1	15,9	13,5	21,8	21,2	21,8	22,3	22,1
Arbeidsmarkt											
Aantal banen van werknemers (x 1 000)	5 645	5 993	6 177	6 238	6 305	6 408	–	–	–	–	–
Aantal vacatures (x 1 000)	55	85	126	124	146	182	–	–	–	–	–
Geregistreerde werklozen ²⁾ (x 1 000)	428	375	287	260	265	216	212	213	212	211	–
Aantal uren uitzendkrachten	9	15	6	1	–12	–13	–	–	–	–	–
Uitgesproken faillissementen ³⁾	6	2	–8	–15	–7	–1	–16	–22	5	–24	–
Geld en krediet											
Koersindex voor aandelen, algemeen	14	51	26	9	7	–0	6	–3	5	20	27
Binnenlandse liquiditeitsmassa	5	7	8	9	10	9	–	9	–	–	–
Spaartegoeden	4	4	4	6	8	7	7	7	7	8	–
Verstrekt consumptief krediet	11	14	11	13,3	7,8	11	15	17,0	24,4	5,3	–
Rente (in %)											
Voorschotrente	5,2	2,5	2,8	2,8	2,8	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Daggeldrente	5,7	3,1	3,2	3,0	3,1	2,6	2,5	2,5	2,4	2,4	2,5
Rendement op staatsobligaties	6,7	5,2	4,5	4,1	3,9	4,0	4,8	4,6	4,8	5,0	5,3
Hypotheekrente	7,4	5,8	5,6	5,3	5,1	5,0	5,1	5,0	5,1	5,2	–

¹⁾ Saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal.

²⁾ Driemaandsgemiddelden opgenomen onder de middelste maand.
– = gegevens zijn (nog) niet beschikbaar.

³⁾ Bedrijven en instellingen exclusief eenmanszaken.

Jaarcijfers 1990–1999

Procentuele mutaties t.o.v. voorgaand jaar, tenzij anders aangegeven

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Productie										
Bruto binnenlands product	4,1	2,3	2,0	0,8	3,2	2,3	3,0	3,8	3,7	3,4 (III)
Industriële productie	3,3	0,4	–0,5	–1,8	6,1	3,2	2,6	5,0	2,1	–0,1 (sept.)
Bezettingsgraad (%)	85,6	84,4	83,2	80,8	83,6	84,4	84,0	84,7	84,9	84,5 (III)
Prijzen										
Consumentenprijsindex	2,6	3,1	3,2	2,6	2,7	2,0	2,0	2,2	2,0	2,2 (okt.)
Productenprijzen industrie afzet	–0,6	0,4	–1,2	–1,9	0,8	2,7	1,4	3,0	–2,4	–1,9 (sept.)
Productenprijzen industrie, verbruik	–	–1,4	–3,1	–3,6	1,6	3,1	1,6	4,5	–3,1	–1,7 (sept.)
Arbeid										
Aantal banen werknemers totaal (x 1 000)	5 349	5 472	5 566	5 571	5 584	5 677	5 826	5 993	6 177	6 357 (II)
Geregistreerde werklozen (x 1 000)	358	334	336	415	486	464	440	375	287	225 (sept.)
Aantal vacatures (x 1 000)	115	98	71	41	41	55	68	85	126	164 (II)
Arbeidstekort als blemmering (%)	6,0	3,8	1,8	0,3	1,0	1,0	1,0	3,0	4,3	5,3 (III)

Productie industrie: lichte versnelling

Het volume van de industriële productie in september is bijna 3% groter dan in dezelfde maand van vorig jaar. Hiermee ligt het volume van de productie in het derde kwartaal 1,5% hoger dan in het overeenkomstige tijdvak een jaar eerder. In de loop van dit jaar geven de kwartaalcijfers een oplopende tendens te zien. Over de eerste negen maanden van dit jaar ligt de productie nagenoeg op hetzelfde niveau als in hetzelfde tijdvak van 1998. De hout- en bouwmaterialenindustrie, de papier- en grafische industrie en de voedings- en genotmiddelenindustrie hebben in deze periode de hoogste groeicijfers.

Inflatie: lichte daling

Het consumentenprijsindexcijfer lag in oktober 2,1% hoger dan in dezelfde maand van vorig jaar. De jaar-op-jaar mutatie van dit cijfer is de indicator voor de inflatie. De inflatie in oktober is iets kleiner dan het gemiddelde dat in de eerste negen maanden van dit jaar werd gemeten. Op een incidentele uitschieter in augustus na, toen de prijzen met 2,6% stegen, is de inflatie gedurende het hele jaar al vrij stabiel. Ook in de voorgaande drie jaar was dat al in opvallende mate het geval. De gemiddelde absolute afwijking was in die jaren ongeveer 0,2 procentpunt. Dit jaar ligt dat getal, een maat voor de stabiliteit van de inflatie, tot nu toe zelfs 0,1 procentpunt lager. In vergelijking met september van dit jaar zijn de prijzen met 0,1% gestegen. Verse groenten, vlees en nieuwe auto's werden duurder, terwijl ook het gebruik van vakantieaccommodaties door de herfstvakantie iets prijziger was dan in september. Daarentegen werden vers fruit, aardappelen, cd's, kleding en schoeisel goedkoper.

Producentenprijzen: forse stijging

In september namen de prijzen in de industrie fors toe ten opzichte van augustus van dit jaar. De prijzen van verbruikte grondstoffen en halffabrikaten stegen in september met 1,8% vergeleken met het niveau in augustus. Vooral geïmporteerde grondstoffen namen flink in prijs toe (3,4%). In vergelijking met september vorig jaar lagen de verbruiksprijzen 8,6% hoger. Ook in dit geval waren hogere importprijzen de belangrijkste factor.

De afzetprijzen van de producten van de Nederlandse industrie zijn in september met 0,9% gestegen vergeleken met augustus. Deze toename bleef opnieuw achter bij die van de verbruiksprijzen. Al zeven maanden nemen de afzetprijzen minder toe dan de verbruiksprijzen. In bijna alle branches van de industrie nam het prijsniveau toe. De grootste prijsstijgingen vonden plaats in de aardolie-industrie. Drijvende kracht achter deze ontwikkeling was de prijsstijging van ruwe aardolie. De prijs van dit product fluctueert sterk. In januari van dit jaar kostte een barrel ruwe aardolie van 159 liter gemiddeld 11,09 dollar per vat. In oktober lag de prijs van een dergelijk vat op 22,35 dollar. Dit betekent dat de prijs in de loop van dit jaar met meer dan honderd procent is gestegen. De ontwikkelingen van de verbruiksprijzen en in mindere mate die van de afzetprijzen volgen de laatste vijf jaar de prijsfluctuaties van ruwe aardolie. Wel is de variatie van de afzet- en verbruiksprijzen minder extreem.

Consumentenvertrouwen: blijft groot

Ook in november handhaaft de consument het grote vertrouwen in de ontwikkelingen van de Nederlandse conjunctuur. Op de vijf vragen die aan de indicator ten grondslag liggen worden per saldo twintig procent meer positieve dan negatieve antwoorden gegeven. In zowel september als oktober was dit saldo 23 procent. De indicator van het

economisch klimaat, die het oordeel over de algemeen economische ontwikkelingen weerspiegelt, komt in november uit op 17. De indicatie voor de koopbereidheid, die het oordeel over de eigen financiële situatie en het antwoord of de consument de tijd gunstig acht grote aankopen te doen samenvat, blijft onveranderd staan op 22. Met name bij de beantwoording van de laatste vraag overheerst het optimisme.

Werkloosheid: ongewijzigd beeld

Het aantal geregistreerde werklozen kwam in de maanden augustus-oktober uit op 211 duizend. Dit is 54 duizend minder dan in het overeenkomstig tijdvak een jaar eerder. Het afgelopen jaar is de werkloosheid dus gemiddeld per maand met vier á vijfduizend gedaald. Deze cijfers liggen duidelijk lager dan de afnames die gemiddeld in de anderhalf jaar daarvoor werden waargenomen. De grootste dalingen, die medio vorig jaar werden gemeten, bedroegen circa negenduizend per maand. Vergeleken met het tijdvak juli-september is de werkloosheid met duizend gedaald. Na correctie voor seizoeneffecten is ze echter met tweeduizend gestegen. Deze toename is te gering en vooralsnog te incidenteel om te concluderen dat de werkloosheid stijgt. In de periode augustus-oktober stonden 100 duizend werklozen langer dan een jaar ingeschreven bij het arbeidsbureau. In tweeënhalf jaar tijd is dit aantal gehalveerd.

Faillissementen: daling over een breed front

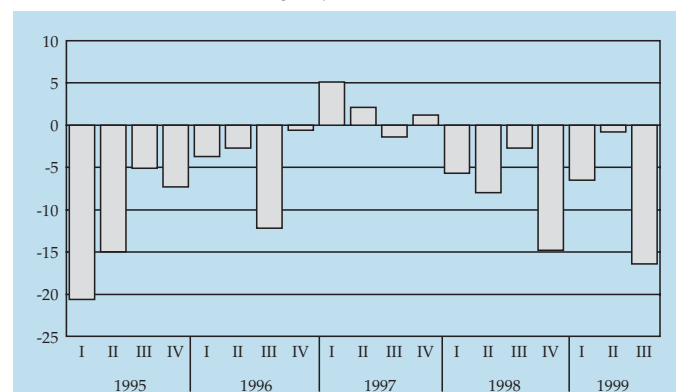
In september zijn er 198 faillissementen uitgesproken over bedrijven en instellingen exclusief eenmanszaken. Dit is bijna 25% minder dan in dezelfde maand van het vorig jaar. Incidentele oorzaken, zoals het aantal zittingsdagen van de rechtbank, kunnen het aantal uitgesproken faillissementen echter beïnvloeden. Om een beter beeld te krijgen van de ontwikkeling kan daarom het beste een langere periode worden beschouwd. Het totaal aantal faillissementen over de eerste negen maanden van dit jaar is uitgekomen op 1734, acht procent minder dan in dezelfde periode van 1998. In bijna alle bedrijfstakken nam het aantal af. Alleen in de industrie steeg het aantal faillissementen. Worden faillissementen van éénmanszaken ook meegerekend dan is de daling bijna dertig procent. Dit is voor een groot deel het gevolg van de ingevoerde Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP), die in december van dit jaar is ingevoerd. In alle provincies was er sprake van een daling. Procentueel gezien was deze het grootst in Zeeland en Flevoland. In absolute zin was de daling in Noord-Holland het grootst. In Utrecht was de afname relatief gering.

Rente: daggeldrente stijgt

De indicatoren voor de korte en de lange rente vertonen in oktober beide een stijgende tendens. Dit is verschillend aan de vijf maanden hiervoor toen de ontwikkeling van de lange en korte rente divergeerde. Het rendement op staatsobligaties, de lange rente, steeg in oktober met 0,3 procentpunt. De lange rente stijgt al een half jaar en komt in oktober uit 5,28%. Dit is het hoogste percentage na november 1997. Wel is in de loop van november de lange rente gedaald tot 5,0%. Ook de daggeldrente neemt in oktober toe en wel met 0,1 procentpunt tot 2,5%. Op 19 november is de daggeldrente verder opgelopen tot 2,63%. De hypotheekrente nam in het kielzog van de stijging van de lange rente in september eveneens toe. Op 5 november verhoogde de Europese Centrale Bank de rente met een half procentpunt. Dit houdt in dat de 'voorschot rente' die rechtstreeks gekoppeld is aan de deposito-rente van de ECB eveneens stijgt en uitkomt op 2,75%.

Faillissementen bedrijven en instellingen (excl. eenmanszaken)

Procentuele kwartaalmutaties t.o.v. voorgaand jaar

Consumentenprijzen en afzet- en verbruiksprijzen industrie

Procentuele maandmutaties t.o.v. voorgaand jaar

